

Klasyfikacja

1. **Proste** połączenie wkładu z okładką ma miejsce wtedy, gdy **grzbiet wkładu łączy się na stałe z wewnętrzną stroną grzbietu okładki**. Połączenie to może być wykonane przez sklejenie, zszywanie drutem, bądź zszywanie nićmi.
2. **Złożone** połączenie wkładu z okładką, ma miejsce wtedy, gdy fuzja jednej części z drugą, dokonuje się za pomocą tzw. **wyklejek**. W tym typie połączenia, grzbiet wkładu nie styka się nawet z wewnętrznym grzbietem okładki. Istotę wyklejek, wyłożymy w dalszej części felietonu.
3. **Specjalne** połączenie wkładu z okładką, to worek na wszystkie inne sposoby połączenia okładki z wkładem, które nie załapały się do powyższych dwóch typów.

Przykłady tych rozwiązań obrazują poniższe fotografie:

Oprawy proste

Jak już wspomnieliśmy wyżej, oprawy proste powstają wskutek trwałego połączenia grzbietu wkładu z wewnętrznym grzbietem okładki.

W zależności od zastosowanego typu okładki, oprawy proste dzieli się na:

- **oprawy zeszytowe**
- **oprawy przylegające i zakrywające**
- **oprawy specjalne**

Jak widać z powyższego zestawienia, nazwa danego typu oprawy, została wprost odziedziczona po nazwie zastosowanego typu okładki.

- **Oprawy zeszytowe**

Oprawy zeszytowe składają się z okładki zeszytowej oraz jednoskładkowego wkładu.

Składka podstawowa wkładu może być uzupełniana nakładkami, ale cały wkład nie powinien przekraczać **8-9 mm grubości**. W przeliczeniu na strony, w zależności od użytego papieru, wynosi to **od 4 do 64 stron**. Są przypadki zszywania systemem zeszytowym nawet większej

ilości stron, ale trzeba mieć świadomość, że tak wykonana publikacja jest bardzo nietrwała i mało estetyczna.

Wkład w oprawie zeszytowej jest zazwyczaj połączony z okładką za pomocą **metalowych klamer, zwykłych lub oczkowych**. Czasami, w celu uzyskania dodatkowych efektów designerskich stosuje się szycie nićmi.

Zarówno szycie drutem jak i nićmi jest wykonane przez grzbiety wkładu i okładki.

Oprawy zeszytowe stosuje się głównie przy produkcji broszur, biuletynów, bookletów, zeszytów i gazetek szytych drutem.

Wszystkie trzy sposoby łączenia opraw zeszytowych ilustrują poniższe fotografie.

- **Oprawy przylegające i zakrywające**

Oprawy przylegające i zakrywające mają okładki odpowiednie do swoich nazw. Natomiast wkłady we wszystkich tych oprawach mogą być zarówno kartkowe jak i wieloskładkowe. Nie stosuje się tutaj wkładów jednoskładkowych.

W oprawach przylegających i zakrywających, okładki z wkładami łączy się, poprzez sklejenie ich z sobą grzbietami, w taki sposób, że powierzchnia grzbietu wkładu, jest na trwale połączona z wewnętrzną powierzchnią grzbietu okładki.

Dla przypomnienia przypominamy schematy okładek do obu typu opraw. Z lewej okładka

Minimalna grubość wkładu umożliwiająca wykonanie tego typu opraw wynosi **3 mm**, a maksymalną ogranicza jedynie zdrowy rozsądek i możliwości technologiczne introligatorni.

Podobno grzbiet najgrubszej książki wynosi 4000 mm. Wyprodukowano ją w nakładzie jednego egzemplarza. Natomiast pośród książek funkcjonujących w normalnej sprzedaży, rekord grubości grzbietu należy do *Zbioru wszystkich historii o Pannie Marple* autorstwa Agaty Christie i wynosi 322 mm.

W naszej drukarni rekord ten wynosi prawie 80 mm, a wyposażona w taki grzbiet książka, z pewnością bardziej nadaje się na twardą poduszkę niż na lekturę do poduszki.

Oprawy zakrywające, stosuje się przy produkcji katalogów, książek klejonych w oprawie miękkiej, magazynów, periodyków i broszur klejonych.

Oprawy przylegające odchodzą powoli do lamusa, i niebawem podzieli los **opraw łączonych lamówką**, których nie uwzględniliśmy już w naszej kwalifikacji, gdyż przestały być praktycznie stosowane. W technologii tej, okładka wykonana była z trzech części: dwóch okładek i paska materiału zwanego lamówką, za pomocą którego okładziny były ze sobą połączone. Wkład był przyklejany do lamówki.

(1) – oprawa przylegająca, (2) – oprawy zakrywające, (3) oprawa łączona lamówką

- Oprawy specjalne

Ponieważ fantazja ludzka nie zna granic, a fantazja projektantów książek nie zna ich tym bardziej, istnieje duże prawdopodobieństwo wymyślenia oprawy, która ze względu na sposób łączenia wkładu z okładką będzie się kwalifikować do opraw prostych, ale użyty w niej typ okładki okaże się tak bardzo specjalny, iż nie „zapasuje” do żadnego z wymienionych wyżej typów opraw.

Co robić w takiej sytuacji? Rozwiązanie jest banalnie proste. Specjał tego rodzaju, umieszczamy w kategorii **opraw prostych specjalnych** i w ten oto prosty sposób, mamy święty spokój, o który przecież nam najbardziej chodzi...

Oprawy złożone

W oprawach złożonych, łączenie okładki z wkładem odbywa się za pomocą tzw. wyklejek. Tutaj grzbiety wkładu i okładki nie stykają się nawet ze sobą, a podział na poszczególne typy odpowiada użytemu w danej oprawie typowi okładki.

Wyróżniamy pięć typów opraw złożonych:

1. **Oprawy złożone jednorodne** (okładka twarda)
2. **Oprawy złożone kombinowane** (okładka twarda)
3. **Oprawy złożone przylegające** (okładka miękka)
4. **Oprawy złożone zakrywające** (okładka miękka)
5. **Oprawy złożone specjalne** (okładka specjalna)

Wkłady w tych oprawach mogą być zarówno kartkowe, jak i wieloskładkowe. Nie stosuje się tutaj zazwyczaj wkładów jednoskładkowych.

Klasyfikacja opraw – część 2

Wyklejki

Tak, jak zostało powiedziane: **w oprawach złożonych, łączenie okładki z wkładem odbywa się za pomocą tzw. wyklejek.** Wprawdzie stanowią one część wkładu i jako takie winny być omawiane w felietonach wkładom poświęconym, zdecydowaliśmy jednak zająć się nimi w miejscu, gdzie ich rola będzie właściwie doceniona, bowiem:

wyklejki są elementem wkładu, którego funkcją jest trwałe połączenie wkładu z okładką. Pełnią także rolę estetyczną, przykrywając miejsca połączeń wkładu i łączenia oklejek z okładzinami.

Oprawa złożona posiada dwie wyklejki: **przednią**, łączącą wkład z okładziną przednią, oraz **tylną** łączącą wkład z okładziną tylną.

Wyklejka przednia jest pierwszą stroną publikacji książkowej, która ukazuje się oczom czytelnika po otwarciu książki, dlatego jej rola ozdobna i estetyczna ma równie ważne znaczenie, co funkcja integrująca.

Materiał na wyklejki

Obie wyklejki, a szczególnie przednia, podlegają bardzo dużym naprężeniom w trakcie użytkowania i są podatne na szybkie zniszczenie. Stąd materiał używany do ich wykonania winien być z jednej strony elegancki, estetyczny i ozdobny, a z drugiej wytrzymały, o odpowiedniej grubości i nieprzezroczystości, tak aby nie uwidaczały się na nim ślady elementów, które wyklejka ma za zadanie ukryć przed wzrokiem czytelnika.

Rodzaje wyklejek

W zależności od sposobu w jakim wyklejki są połączone z wkładem, rozróżniamy cztery ich rodzaje:

1. **Wyklejki własne**, których rolę spełnia pierwsza i ostatnia kartka wkładu. Kartki te są naklejane odpowiednio na wewnętrzne strony okładziny przedniej i tylnej. Wyklejki własne są najmniej wytrzymałe, dlatego też używa się ich do prostszych i cieńszych produkcji, w których wymogi estetyczne i wytrzymałościowe nie są zbyt wygórowane.

2. **Wyklejki nakładkowe**, które powstają wskutek nałożenia na składkę podstawową czterostronicowej składki zewnętrznej i sklejenia jej z okładką. To rozwiązanie umożliwia zastosowanie dla wyklejki materiału innego typu niż materiał, na jakim jest wydrukowana składka podstawowa.

3. **Wyklejki przyklejane**. Są to dwie, czterostronicowe składki, doklejane odpowiednio do pierwszej i ostatniej strony wkładu, a następnie łączone z okładką. Ten rodzaj wyklejki posiada największą wytrzymałość i jest powszechnie stosowany przy oprawkach złożonych.

4. **Wyklejki złożone.** Wszędzie tam, gdzie wyżej wymienione rozwiązania nie spełniają wymogów technologicznych, stosuje się bardziej skomplikowane sposoby tworzenia wyklejek, których szczegółowe omawianie na tym miejscu mija się zupełnie z celem.

Oprawy specjalne

Trzecia grupa opraw to **oprawy specjalne**, czyli miejsce zesłania dla wszelkiego typu odmieńców, którzy nie dali się zasufladkować do żadnej z omawianych dotychczas kategorii opraw.

Zazwyczaj oprawy specjalne są to wyroby poligraficzne wymagające złożonej, wręcz rzemieślniczej technologii, ale na dzisiejszym rynku książki, zdobywają one coraz większą popularność.

Liczba możliwych rodzajów opraw specjalnych jest praktycznie ograniczona jedynie wyobraźnią projektanta i możliwościami technologicznymi danej drukarni. Do omówienia wybraliśmy więc pięć, najbardziej popularnych typów opraw specjalnych. Są to:

1. **Oprawy spiralowane**
2. **Oprawy zintegrowane**
3. **Oprawy szwajcarskie**
4. **Oprawy z otwartym grzbietem**
5. **Oprawy otabint**

Oprawa spiralowana

W tym typie oprawy, okładka z wkładem połączona jest za pomocą spirali. Okładka składa się z dwóch oddzielnych okładek przedniej i tylnej. Spirala obejmuje sobą zarówno okładki jak i wkład i zapewnia bardzo dobrą otwieralność.

Obecnie najczęściej używanym typem spirali jest **spirala Wire-O z podwójną pętlą**. Spirala może być wykonana z metalu (srebrna lub złota) lub z tworzywa sztucznego (w różnych kolorach).

Tego rodzaju opraw używa się przy produkcji kołonotatników, kalendarzy spiralowanych, przewodników, broszur.

Oprawa zintegrowana

Tutaj, okładka z wkładem połączona jest za pomocą wyklejek, ale w przeciwieństwie do opraw złożonych, okładka składa się wyłącznie z jednej części i nie posiada okładzinówek.

W tym aspekcie przypomina oprawę miękką, ale materiał stosowany na tego typu okładkę posiada znacznie wyższe parametry wytrzymałościowe. Często jest to materiał syntetyczny. Okładka jest wzdłuż wszystkich krawędzi zawijana do wewnątrz siebie (a nie wokół okładzinówek). Na tę zawijkę są przyklejane wyklejki przednia i tylna.

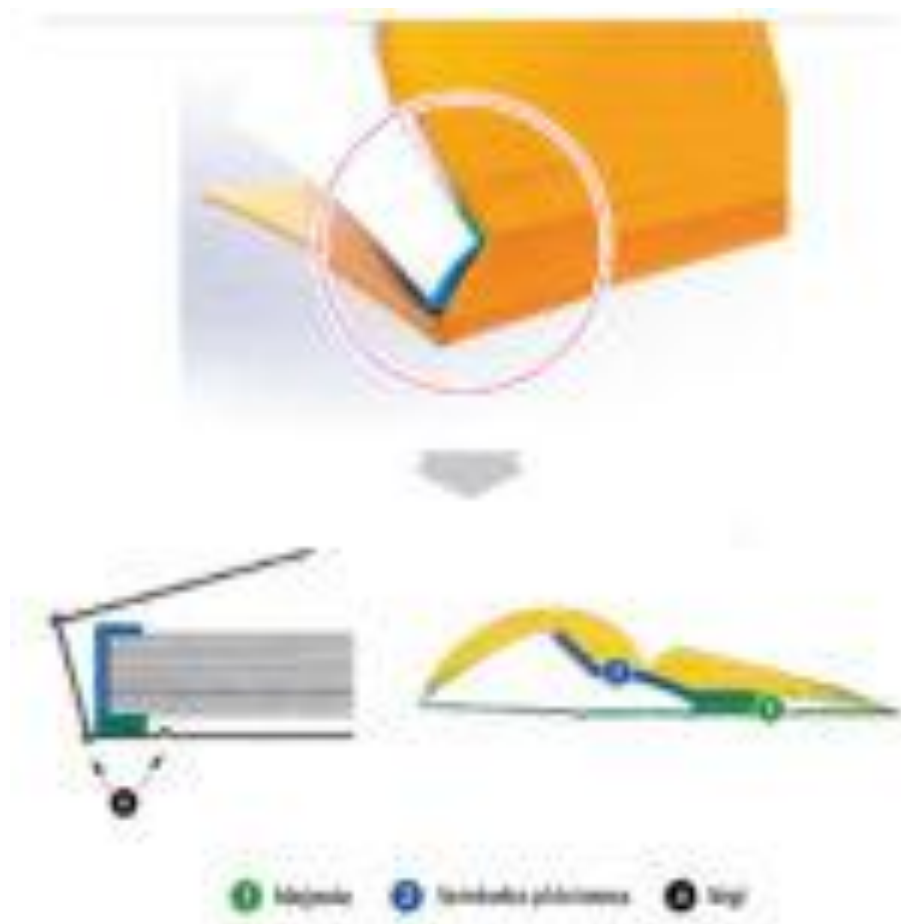
Pozostałe parametry są analogiczne do oprawy jednolitej, więc nie będą tu osobno omawiane.

Oprawa szwajcarska

W oprawie szwajcarskiej wkład połączony jest z okładką przez sklejenie jedynie z tylną okładziną. Sam wkład scalony jest lamówką przyklejoną do zewnętrznej części grzbietu oraz zewnętrznych stron wkładu.

Dzięki takiemu zabiegowi okładzina przednia i grzbiet nie są połączone z wkładem, co powoduje, iż książka ma bardzo dobrą otwieralność. Konstrukcja samej okładki może być dowolna. Zazwyczaj jest to okładka jednolita.

Pozostałe parametry są analogiczne, jak dla opraw złożonych, więc nie będą tu osobno omawiane.

Oprawa z otwartym grzbietem

Tu z kolei okładka składa się z dwóch osobnych okładzin sfałcowanych na pół i przyklejonych za pomocą wyklejki, osobno do pierwszej i osobno do ostatniej strony wkładu.

Sam wkład jest szyty lub szyto-klejony. Ze względu na odsłonięty grzbiet, poszczególne ścięgi zszytych składek wkładu wraz z łączącym je klejem tworzą dodatkowy walor estetyczny.

Oprawa otabind

Jest to publikacja książkowa składająca się z okładki i wkładu, połączonego z okładką za pomocą taśmy. Taśma jest przyklejona do wewnętrznych stron okładki i do zewnętrznych stron wkładu.

Sam wkład jest scalony specjalnym materiałem zwanym merłą. Dzięki takiemu zabiegowi oprawa typu otabind charakteryzuje się bardzo dobrą otwieralnością. Konstrukcja samej okładki może być dowolna. Zazwyczaj jest to okładka twarda jednolita.

Pozostałe parametry są analogiczne, jak dla opraw złożonych, więc nie będą tu osobno omawiane.

